

пѣлъ нѣколко стажа на развитие, но за най-старитѣ и важни за насъ, документи липсватъ. За градивото на настоящия отдѣлъ сме принудени да си служимъ съ елементи отъ по-новия развой на войниклъка, и отъ тукъ да заключаваме за по-стария.

Първособразната форма на войнишкия институтъ подъ турцитѣ, а именно участието на българи като сжщински войници въ турскитѣ редове, е била затрита доволно рано прѣди началото на XIX-я вѣкъ. Прѣзъ срѣдния периодъ на сжщия институтъ, тия войници, ако и да ставаха жертва на войнитѣ, вече имаха за главна длѣжностъ да придружаватъ турскитѣ военни обози въ врѣме на походъ, да се грижатъ за храна на конетѣ, да поправятъ пѣтища и мостове, като днешнитѣ пионери. Прѣзъ послѣдния периодъ, тоя старъ институтъ, вече доволно изроденъ, се запази само въ името войници (вулгаризирано: уйници, а на турски: войникъ, войнакъ, уйнаганъ), които ходяха въ Ц-дъ да пасятъ султанскитѣ коне и стада. „Войниците“ се освобождаваха отъ всѣкакъвъ данѣкъ (съ малки по-послѣ ограничения), носѣха старитѣ си носии, имаха свое знаме и войвода, собствени земи, нарѣчени бащини (погрѣшно ящина въ Хамеръ), които минаваха отъ баща на синъ, и въ заселището или квартала имъ не можеха да се заселватъ турци и т. н. Такава е въ общи черти сждбата на войниклъка въ тѣсна смисълъ на думата, самото име на който, като запазено и у турцитѣ, говори, че той е наслѣденъ у послѣднитѣ отъ старобългарскитѣ военно-правни институти. Отначало подъ турцитѣ е имало цѣли области и заселища „войнишки“. Други пѣкъ българи, заселници край проходи и граници, сж били дервенджии или харбалии, баждари, мартолосо, каравели и левенти (по морето) и т. н. Всички тия сж били съ правдини, но по-ограничени отъ тия на сжщинскитѣ войници. Голѣма частъ отъ послѣднитѣ сж били съ правдини още отъ българското царство, заварени отъ турцитѣ, потвърдени, разширени или стѣснени. Като български институтъ, заваренъ отъ турцитѣ, съвсѣмъ малко промѣненъ отъ тѣхъ, но за това най-рано е билъ изчезналъ институтътъ на соколницитѣ или доганджиитѣ. Разселванията и периодическитѣ потрѣси въ П-ва подъ турцитѣ отнематъ чистия